

Brüksel/İstanbul, 26 Ocak 2022

TÜRKİYE'DEKİ KÖMÜRLÜ TERMİK SANTRALLERİN 55 YILLIK KARNESİ:

4.8 TRİLYON TL SAĞLIK MALİYETİ, 196.091 ERKEN ÖLÜM

- HEAL- Sağlık ve Çevre Birliği, Türkiye'de tüm büyük kömürlütermik santrallerden (50 MW üstü, 16 ildeki 30 santral) kaynaklı hava kirliliğini tarihsel olarak değerlendiren ilk ve en kapsamlı çalışmayı yayınladı.
- Kömür santrallerinin sağlık etkilerinin "kümülatif" olarak ilk defa hesaplandığı çalışma, hala faal olan en eski termik santralin işletmeye girdiği 1965 yılından bugüne, 55 yılın hava kirliliği verilerini bir araya getirdi.
- Raporu göre, sadece Zonguldak, Çanakkale, Muğla ve İskenderun Körfezi'ndeki termik santrallerin neden olduğu sağlık yükü, Türkiye toplamının %40'ına karşılık geliyor. Muğla'daki termik santrallerin ise Türkiye'de en fazla erken ölüme neden olduğu tahmin ediliyor.
- Halen çalışır durumda olan bu kömür santralleri 4.8 trilyon sağlık maliyetinin yanı sıra 117.661 erken doğuma, 1 milyon 247 bin çocukta bronşit vakasına, 62 milyon iş günü kaybına yol açtı.

Türkiye'de kömür kullanımının sağlık maliyeti üzerine çalışmalar yapan HEAL -Sağlık ve Çevre Birliği, 'Kronik Kömür Kirliliği Kümülatif Sağlık Etkileri Özel

raporu'kapsamında bu yıl ilk defa son 55 yılın toplam sağlık maliyetini ortaya koydu. 26 Ocak Çarşamba günü düzenlenen basın toplantısında duyurulan **Kronik Kömür Kirliliği - Kümülatif Sağlık Etkileri Özel Raporu** sonuçlarına göre 1965 -2020 yılları arasında açılan ve halen 16 ilde faaliyette olan 50 MW'ın üzerindeki büyük kömürlü termik santral, 55 yılda toplamda 4.8 trilyon TL sağlık masrafına ve yaklaşık 200 bin erken ölüme neden oldu.

Kömür kirliliğinin en yüksek olduğu il Muğla, madenci şehri Zonguldak, planlanan santrallerin yoğunlaştığı Çanakkale ve inşaatı devam eden santralin bulunduğu İskenderun Körfezi, çalışmanın odağındaki bölgeler. Bu bölgelere özel dosyalar içeren çalışma kapsamındaki diğer iller ise Kütahya, Manisa, Sivas, Kahramanmaraş, Ankara, Bursa, Kocaeli, Şırnak, Bolu, Yalova ve İzmir.

Türkiye'de kömür santralleri on yıllardır iklim değişikliğini körükleyerek, havayı kirletiyor bu da erken ölümlere, astım, kronik bronşit veya kalp hastalığı gibi vakaların artmasına ve mevcut vakaların kötüleşmesine yol açarak, kabul edilemez bir sağlık yükü yaratıyor.

Raporun tanıtım etkinliğini açılış konuşmasını yapan, çalışmanın başyazarı, HEAL Türkiye Sağlık ve Enerji Politikaları Kıdemli Danışmanı Funda Gacal, kömürden çıkış için tarih belirlenmesinin önemine dikkat çekerken "Kömüre dayalı elektrik üretimi, CO2 ve hava kirlenici emisyonlara neden olarak en büyük kirlenicilerden biri. 2020 yılında elektrik üretiminin yüzde 34'ü kömürlü termik santrallerden kaynaklandı. Kömürlü termik

santraller pek çok kronik ve akut hastalığın nedeni olmakta beraber kamu bütçesine de ciddi bir yük oluşturuşuyor.

Türkiye'nin, 2021 yılının sonundaParis İklim Anlaşması'nı onaylaması ve 2053 için net sıfır karbon hedefi koymasıyla, kömürden çıkışın en kısa zamanda gerçekleşmesinin önem kazandığını belirten **Gacal**, "Buna rağmen, Türkiye henüz kömür kullanımını sonlandırmak için bir tarih belirlemedi ve kömürlü termik santral kapasitesini iki katına çıkarma hedefini sürdürüyor" dedi.

Toplantıda konuşan **HEAL Genel Müdür Yardımcısı Anne Stauffer** ise: Onlarca yıldır devam eden kronik kömür sorunu, Türkiye için kirlilikten daha büyük bir sağlık faturası oluşturdu. İnsan sağlığının korunması ve iklim değişikliğinin önüne geçilmesi için hızlı bir kömürden çıkışın şart olduğu konusunda bilimin ortaya koyduğu gereklilik oldukça açıktır. 23 Avrupa ülkesi – birlik üyelerinin çoğunluğu – kömürden çıkış tarihi belirlemiştir. Türkiye de toplum sağlığı için bir an önce bu yarışa katılmalıdır. Eski, kirlletici bir enerji üretim biçiminden %100 yenilenebilir enerjiye geçmek sağlık ve ekonomi açısından en anlamlı olanıdır.

Kirliliğin Üçte Biri Muğla Bölgesindeki Santrallerden

HEAL çalışmasına göre, Türkiye'nin ve dünyanın tanınmış turizm merkezlerine ev sahipliği yapan, tatil cenneti Muğla, kömür kaynaklı hava kirliliğinin yarattığı olumsuz sağlık etkisi ve maliyetinde en kötü karneye sahip bölge. Bölgede Yatağan, Kemerköy ve Yeniköy termik santralleri bulunuyor. 2021 yılında bölgede yaşanan orman yangınlarında alevlerin Kemerköy ve Yeniköy termik santrallerine kadar ulaşması gündemde önemli yer tutmuştu. Bölgede yeni kömürlü termik santral planı bulunmuyor ancak işletmedeki üç kömürlü termik santralin neden olduğu sağlık sorunlarının ekonomik maliyeti 1,48 trilyon Türk lirasına tekabül ediyor; bu da tüm Türkiye'deki termik santrallerin sağlık maliyetinin neredeyse üçte birini oluşturuyor.

Bölgedeki sağlık uzmanları ve hekimler de konunun önemine dikkat çekerken, özellikle Yatağan'da solunum sistemi şikâyetiyle yatan hasta sayısının, daha iyi hava kalitesine sahip Muğla'dan iki kat daha fazla olduğu belirtiliyor. **Türk Toraks Derneği Çevre Sorunları ve Akciğer Sağlığı Çalışma Grubu Üyesi, Göğüs Hastalıkları Uzmanı Dr. Sebahat Genç**:"Muğla'da kömürlü termik santrallerin havaya, suya, toprağı, dolayısıyla bölge halkının sağlığına zararlı etkilerini yıllardır görmekteyiz. Bu konu uzun yıllardır gündemimizde ve çeşitli platformlarda dile getirilmekte. Yaklaşık 40 yıldır çalışan bu üç termik santralin artık emekliye ayrılma zamanı geldi. HEAL çalışması, Muğla bölgesinde kömürden çıkışın öncelik olması gerektiğini, yenilenebilir enerjiye hızlı ve adil dönüşüm yapmak zorunda olduğumuzu bir kez daha açıkça göstermiştir" diyor.

Arıtma Sistemleri Sağlığı Korumak İçin Yeterli Değil

Çalışma kapsamında incelenen İskenderun Körfezi'nde, üç kömürlü termik santral, işletmeye alınmalarından bugüne toplam 4.717 erken ölüme ve 138,15 milyar TL kümülatif sağlık yüküne neden oldu. Rapor bulgularına göre, santrallerin, tüm ünitelerinde toz filtresi ve kükürt arıtma sistemlerinin bulunmasına rağmen bu sağlık maliyetine neden

olmalarını artıran sistemleriyle hava kirlenici emisyonları sınır değerlere düşürmenin dahi sağlığı korumak için yeterli olmadığını ortaya koyuyor.

Muğla'da 1982'de faaliyete geçen ve yaklaşık 40 yıllık bir santral olan Yatağan termik santralının ise 16 yıl boyunca hava kirliliği kontrol ve arıtma sistemlerine sahip olmadan çalıştığı biliniyor. Yatağan termik santrali ilk günden bugüne, 33 bin 129 erken ölüme, 21 bin erken doğuma, yaklaşık 11,5 milyon gün iş kaybına ve 75 milyon hasta geçirilen güne neden oldu. Santralin Türkiye ekonomisine olan toplam sağlık yükü ise 47,26 Milyar TL.

Bugüne kadar Türkiye'de tesis başına emisyon verisi kamuya açık olarak verilmediği için HEAL'in analizi, küresel metodolojilere dayanarak yapılan tahminlere dayanmaktadır. Bu nedenle gerçekleşen sağlık sorun ve maliyetinin, çalışmanın bulgularından daha yüksek olduğu tahmin ediliyor.

Planlanan santraller kronik kirlilik üzerine endişeleri artırıyor

Çalışmanın odağındaki Çanakkale ise yeni kömürlü termik santral projelerinin yoğunlaştığı bir şehir olarak öne çıkıyor. Bölgede faaliyet gösteren beş kömürlü termik santralin (18 Mart Çan, İÇDAŞ Biga, Bekirli, Cenal ve Çan-2) yanı sıra, iki yeni kömürlü termik santral de planlama aşamasında.

Adana'da inşaatı süren ve birkaç ay içinde faaliyete geçmesi beklenen 1.230 MW kurulu gücünde ve yoğun olarak ithal kömürle çalışması planlanan EMBA Hunutlu santrali ise endişeleri daha da artırıyor.

Sağlık ve Çevre Birliği HEAL'in, 'Kronik Kömür Kirliliği - Kümülatif Sağlık Etkileri Özel raporu Türkiye'de kömürlü termik santral emisyonlarından kaynaklanan sağlık ve iklim maliyetlerinin enerji politikaları oluşturma süreçlerinde dikkate alınması gerektiğini vurguluyor.

Çalışmada politika yapıcılara öneriler şöyle sıralanıyor:

- Kömürden kademeli olarak çıkmak için net bir zaman çizelgesinin ve mevcut tesislerin kapatılacakları tarihlerin, en geç 2030 olmak üzere, belirlenmesi.
- Yapılması planlanan tüm kömür santrallerinin iptal edilmesi ve Hunutlu gibi santrallerin inşaatının durdurulması.
- Yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde sağlık ve kirlilik verileri konusunda şeffaflık sağlanması.
- Enerji üretimiyle ilgili her türlü karar ve önlem için sağlık etki değerlendirmesi yapılması.
- Madenlerde ve fabrikalarda çalışan binlerce insanın yanı sıra, yerel toplulukların sağlığını da iyileştirecek, alternatif iş kollarını teşvik etmek için adil geçiş benzeri mekanizmalar hazırlanması.
- Türkiye'deki sağlık ve tıbbi kuruluşlar ile bireylerin (hastalar gibi) temiz hava, sağlıklı enerji ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması konularında aktif rol almalarının sağlanması için kapasitenin artırılması.

- Kömürden enerji üretiminin gerçek maliyetinin ayrıca kömürden çıkışın ülke ekonomisi ve halk sağlığı üzerinde yaratacağı olumlu etkilerin ve sağlık yararlarının kamuoyu nezdinde vurgulanması.
- Temiz hava faaliyetlerinin ve planlarının geliştirilmesi ve uygulanmasının yanı sıra enerji ve iklim politikalarının görüşülüp, karara bağlandığı girişimlere Sağlık Bakanlığı düzeyinde katılım sağlanması.

KUTU 1 - TÜRKİYE'NİN ENLERİ

En kirli santraller: Muğla Yatağan ve Manisa Soma

En eski santral: Kütahya Tunçbilek

Santral Şehri	Santral Adı	İşletmeye Alındığı Yıl	Erken Ölüm	İş günü kaybı	Hasta geçirilen gün sayısı	Sağlık maliyeti (milyar TL, üst tahmin değeri)
Muğla	Yatağan	1982	33.129	11 milyon	75 milyon	709
Manisa	Soma B	1982	30.118	10 milyon	72 milyon	802
Muğla	Yeniköy	1986	23.595	8 milyon	55 milyon	508
Kütahya	Tunçbilek	1965	19.926	6 milyon	44 milyon	505
Kütahya	Seyitömer	1973	19.107	6 milyon	43 milyon	490
Sivas	Kangal	1989	18.475	5 milyon	40 milyon	446
Maraş	Afsin Elbistan A	1984	16.530	5 milyon	35 milyon	380
Muğla	Kemerköy	1993	11.600	4 milyon	29 milyon	260
Ankara	Çayırhan	1987	7.909	2 milyon	18 milyon	208
Adana	Sugözü İskan	2003	3.839	1 milyon	10 milyon	110

KUTU 2 - RAKAMLARLA KÖMÜRÜN SAĞLIK ETKİSİ

196.091Erken ölüm

117.661Erken doğum

1.247.334Çocukta bronşit vakası

118.542Yetişkinde yeni kronik bronşit vakası

221.026Hastaneye başvuru

11.163.625Astım ve bronşit belirtisigösterilen gün (astım hastası çocuklarda)

62 milyonİş günü kaybı

452 milyonHasta geçirilen gün

EDİTÖRE NOT:

Emisyon şeffaflığı:Türkiye'de, çevre kirliliğiyle mücadele kapsamında, **Aralık 2021'de** yürürlüğe giren '**Kirletici Salım ve Taşıma Kaydı Yönetmeliği**' ile çeşitli sektörlerdeki sanayi tesislerine toprak, su ve havayı kirletme oranlarını yıllık raporlama şartı getirildi. Bu yönetmelikle, emisyonlara ilişkin tesis düzeyindeki veriler ilk kez oluşturulacak **Kirletici Salım ve Taşıma Kaydı (KSTK)** sisteminde halka açık olarak yayımlanacak. İlk veriler **2023'ten sonra gerçekleşecek** emisyonlar için duyurulacak.

Çalışmanın tamamına aşağıdaki adresten ulaşabilirsiniz:

<https://www.env-health.org/chronic-coal-turkey-cumulative/>

HEAL HAKKINDA

Sağlık ve Çevre Birliği HEAL, çevrenin insan sağlığına etkilerini Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerde ve küresel ölçekte çalışan, Avrupa'nın önde gelen kar amacı gütmeyen kurumlarından birisidir. HEAL 70'den fazla üye kuruluşu ile Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesindeki 53 ülkeden 200 milyondan fazla insanı; uluslararası, ulusal ve yerel ölçekte yer alan sağlık çalışanlarını, hastaları, vatandaşları, kadın gruplarını, gençlik grupları ve çevre uzmanlarını temsil eder.

İletişim için:

Arzu Özbek

0 532 343 45 54